

Sygn. akt II UK 69/17

POSTANOWIENIE

Dnia 13 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku L. Spółka z o.o. z siedzibą W. poprzednio "A." Spółka z o.o. z siedzibą w Ś., "A." - Spółka z o.o. z siedzibą w Ś.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
z udziałem zainteresowanego W.B.
o podleganie ubezpieczeniu społecznemu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 grudnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy i zainteresowanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 13 września 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 września 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...]. oddalił apelację L. Sp. z o.o. z siedzibą w W. i W.B. od wyroku Sądu Okręgowego w Z. z dnia 22 lipca 2015 r.

Sądy ustaliły, że spór w sprawie sprowadzał się do kwestii czy W.B. podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia w L. Sp. z o.o. z siedzibą w W. (poprzednio A. Sp. z o.o. w Ś.). Dalej, w związku z ustaleniem, że W.B. był jednym z wspólników Spółki, doszły do wniosku o braku podstaw do uwzględnienia jego żądań. W szczególności, Sąd drugiej instancji skoncentrował się na właściwościach świadczenia pracy, wynikających z art. 22 § 1 k.p., zgodnie z

którym przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w sprawie brak elementu podporządkowania, skoro W.B. od dnia 1 lipca 2000 r. był jedynym członkiem zarządu spółki oraz jedynym jej wspólnikiem, co oznacza kumulację w jednej osobie różnych ról i funkcji i prowadzi do nawiązania stosunku pracy „samego z sobą”. Tego rodzaju czynności nie prowadzą do nawiązania stosunku pracy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 1995 r., I PZP 7/95, OSNAPiUS 1995 nr 8, poz. 227). Jednocześnie Sąd Apelacyjny zanegował argumenty W.B., związane z przeniesieniem jednego udziału (to jest 25% kapitału zakładowego) w Spółce na rzecz córki A.B.-K., odwołując się do uchwał dotyczących zmian aktu założycielskiego, oświadczenia objęcia udziałów w podwyższonym kapitale Spółki, czy też w końcu odpisowi z rejestru KRS.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny oddalił apelacje z mocy art. 385 k.p.c.

Skargę kasacyjną wywiódł W.B. oraz L. Sp. z o.o. w W., zaskarżając w całości wyrok Sądu Apelacyjnego.

W skardze został zawarty wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, a mianowicie:

- czy w świetle przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, a zwłaszcza art. 24 ust. 4-6h dopuszczalne jest wyłączenie z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych bez żadnych ograniczeń czasowych, także wówczas, gdy nastąpiło przedawnienie należności składkowych, także wówczas w zakresie możliwości ich zwrotu jako nienależnie opłaconych;

- czy organ rentowy w razie wyłączenie osoby z ubezpieczenia społecznego jest zobowiązany z urzędu wszcząć postępowanie o jej objęcie ubezpieczeniem z innej podstawy, jeżeli zebrany materiał dowodowy wskazuje na istnienie obowiązkowego ubezpieczenia społecznego w myśl ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

W odpowiedzi na skargi kasacyjne organ rentowy wniósł o ich oddalenie i zasądzenie kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Warunkiem dopuszczenia do merytorycznego rozpoznania skargi jest wykazanie przez skarżącego jednej z przesłanek, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1- 4 k.p.c. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazano na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne.

Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732).

Skarżący nie wykazał występowania tak rozumianych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O tym, czy istnieje stosunek pracy w konkretnym stanie faktycznym, nie decyduje samo formalne zawarcie umowy o pracę, wypłata

wynagrodzenia, przystąpienie do ubezpieczenia i opłacenie składki, wystawienie świadectwa pracy, ale faktyczne i rzeczywiste realizowanie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 17 marca 2016 r., III UK 83/15, LEX nr 2026236; 26 lutego 2013 r., I UK 472/12, LEX nr 1356412; 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1391783). Treść oświadczeń woli złożonych przez strony przy zawieraniu umowy o pracę nie ma więc rozstrzygającego znaczenia dla kwalifikacji danego stosunku prawnego służącego pozyskiwaniu "pracy" jako stosunku pracy (wyroki Sądu Najwyższego z: 17 maja 2016 r., I PK 139/15, LEX nr 2057610; 26 lutego 2013 r., I UK 472/12, LEX nr 1356412; 17 marca 2016 r., III UK 83/15, LEX nr 2026236). Istotne jest, aby stosunek pracy zrealizował się przez wykonywanie zatrudnienia o cechach pracowniczych. Zasadnicze znaczenie w procesie sądowego badania, czy dany stosunek prawny jest stosunkiem pracy, ma ustalenie faktyczne, czy praca wykonywana w ramach badanego stosunku prawnego rzeczywiście ma cechy wymienione w art. 22 § 1 k.p. W tym celu bada się okoliczności i warunki, w jakich dana osoba wykonuje czynności na rzecz innego podmiotu prawa i dopiero w wyniku tego badania (poczynienia stosownych ustaleń) rozstrzyga się, czy czynności te świadczone są w warunkach wskazujących na stosunek pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2017 r., III UK 170/16, LEX nr 2383744). Istota pracowniczego podporządkowania sprowadza się jednak do tego, że pracownik nie ma samodzielności w określaniu bieżących zadań, ponieważ to należy do sfery pracodawcy organizującego proces pracy (wyrok Sądu Najwyższego z 18 lutego 2016 r., II PK 352/14, LEX nr 2004192).

Obecnie nie ulega wątpliwości, że skutek w postaci podlegania ubezpieczeniu społecznemu powstaje *ipso iure* i trwa przez cały czas spełnienia warunków określonych w art. 13 ustawy systemowej. W związku z tym decyzja organu rentowego ma charakter deklaratoryjny, gdyż stwierdza jedynie istnienie opisanej w tym przepisie sytuacji prawnej, ale jej nie tworzy ani nie kształtuje (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2014 r., II UK 523/13, OSNP 2015 nr 12, poz. 167). Z tego względu ingerencja organu rentowego w zadeklarowany stosunek ubezpieczenia społecznego nie ma charakteru prawnokształtującego, a dopiero taki

zarys działania wykluczałby możliwość ingerencji wstecznej (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2005 r., III UK 28/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 380).

Przedmiotowa sprawa została wszczęta w związku z odwołaniem od decyzji stwierdzającej, że W.B. nie podlega ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik. W sprawie tej zatem poza kognicją sądu orzekającego pozostaje kwestia innego tytułu ubezpieczenia społecznego odwołującego się. Natomiast odmowa uznania pracowniczego ubezpieczenia społecznego nie wyklucza istnienia jakiegokolwiek tytułu ubezpieczenia społecznego. Jednak w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie - art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286; z dnia 2 marca 2011 r., II UZ 1/11, LEX nr 844747; z dnia 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, OSNP 2011 nr 15-16, poz. 215; z dnia 3 lutego 2010 r., II UK 314/09, LEX nr 604214). Sam fakt opłacania składki nie może kreować cech ubezpieczenia społecznego. Pozostałe argumenty dotyczące obowiązku działania organu rentowego z urzędu odwołują się do oceny materiału dowodowego, co z uwagi na mnogość stanów faktycznych nie kwalifikuje się do pozytywnej odpowiedzi.

Kwestie związane z wątpliwościami temporalnymi rozstrzyga uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2016 r., III UZP 8/16 (OSNP z 2016 nr 12, poz. 153), zgodnie z którą dopuszczalne jest ustalenie w decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych podlegania ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu osoby wykonującej pracę na podstawie umowy zlecenia w sytuacji, gdy należności z tytułu składek na te ubezpieczenia uległy przedawnieniu przed wydaniem decyzji.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. Jednocześnie Sąd Najwyższy nie orzekał o kosztach procesu, gdyż pozwany odpis skargi kasacyjnej otrzymał w dniu 16 stycznia 2017 r. (k-260), a odpowiedź na skargę została nadana w urzędzie pocztowym w dniu 1 lutego 2017 r. (k-267), czyli po upływie terminu określonego w art. 398⁷ § 1 k.p.c. W konsekwencji, nie wywołuje ono skutków w zakresie zawartego w nim wniosku o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym,

obejmujących sporządzenie i wniesienie odpowiedzi na skargę kasacyjną (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2008 r., II UK 108/08, LEX nr 658184).